

A PAPNEVELÉS „RATIO FUNDAMENTALIS“-A

Garrone bíboros 1970. március 16-án mutatta be a sajtó képviselőinek a papképzés új kerettörvényét; ugyanazon a napon az *Osservatore Romano* terjedelmes kivonatos ismertetést közölt, a vatikáni könyvkereskedés pedig kiadta a dokumentum szövegét.

Nem maga az egyetemes zsinat, hanem az 1967-es első püspöki szinódus (Garrone bíboros javaslatára) döntött úgy, hogy egy ilyen ratio fundamentalisra szükség lesz. A különböző szinteken előkészítő eszmecsereik azonban már régebben megindultak; az alapelvek jórészt pedig egy zsinati dokumentum, az „Optatum totius“ kezdetű dekrétum fektette le. A gyökerek még messzebbre nyúlnak vissza; egyetlen és legfontosabb példaképpen megemlíthetjük XII. Pius pápa „Menti nostrae“ kezdetű írását. — A ratio fundamentalis kidolgozásában az egész püspöki kollégium és a papképzésnek számos felelős szakembere vett részt. Nemzetközi szakértőgárda készítette az első tervezetet, a püspök-kari konferenciák megtették észrevételeiket, az átdolgozott tervezetet a püspöki konferenciák megbízottai megvitatták, majd maguk a püspöki karok is újra áttanulmányozták, végül pedig a végleges szöveget a Szentatya jóváhagyásával tette közzé a Keresztény Nevelés Kongregációja. Mint már mondtuk, kerettörvényről van szó: a papnevelés törvénybefoglalásánál számbaveendő szempontokat a lehető legvilágosabban, kimerítően, rendszeresen foglalja össze, a legjobb megoldási lehetőségekre is rámutat; minden püspöki kar segítségére akar lenni a különböző nemzetek papképzési normáinak megszerkesztésében.

A dokumentum szövege 17 fejezetre osztva 101 szakaszt foglal magában; a fejezeteket 7 előzetes megjegyzés és 4 pontos bevezetés előzi meg. Az előzetes megjegyzések a ratio eredetére, céljára, kötelező erejére és a szerkesztésében követett irányelvekre vonatkoznak. A bevezetés többek között kiemeli, hogy a szemináriumok az Egyház életének nélkülözhetetlen, manapság pedagógiai korszerűsítést igénylő intézményei (1); hogy különösen fontos a személyiség tiszteletbentartása és az intézkedések kellő megmólyálása (2); hogy a katolikus papság lényeges elemeit maradéktalanul érvényesíteni kell (3); hogy a papképzésben tekintetbe kell venni korunk sajátos jeleit, így az ateizmust is.

A 17 fejezet mindegyikéről szeretnénk valamelyes képet adni. I) *Általános normák* (1-4) a nemzeti és helyi ratiók elkészítéséhez. Végleges jóváhagyás előtt a Szentszék bizonyos próbaidőt engedélyez, később pedig a püspökkaroktól időszakos revíziót kíván (1); minden ratiónak a a papképzés összes szempontjait ki kell fejtenie (3). II) A

hívások érdekében végzett lelkipásztorkodás (5-10). Néhány alapvető tanbeli és gyakorlati elv megfogalmazása után az okmány szorgalmazza a felnőtt papi hivatások gondozását is (9), valamint a hivatások munkálásának igazi katolikus jellegét: vagyis a különböző (egyházmegyes, szerzetes, missziós) hivatások tiszteletbentartását, és az egyetemes Egyház igényeinek tekintetbevételét (10). III) *Kisszemináriumok és hasonló intézmények* (11-19). Szervesen be kell épülniök az egyházmegye életébe (12) és az állami iskolarendszerbe (13, 16); embereket és keresztényeket kell nevelniök (14). Céljuk természetesen a papi hivatások kibontakoztatása (11); családias baráti légkörben biztosítaniök kell a hivatás dolgában való szabad döntést (13). Külön intézmények szolgálják a késői hivatásokat (19). IV) *Nagyszemináriumok* (20-26). Alapításukhoz szükséges feltételek: elegendő növendék, elegendő megfelelő nevelő, a teológiai főiskolához kellő számú és képzettségű professzor, épület, könyvtár, egyéb felszerelés; ezek a feltételek sokszor csak egyházmegyeközi szemináriumban valósíthatók meg (21). A szeminaristák alkothatnak kis közösségeket ugyanabban vagy több szomszédos épületben; minden közösség élén megfelelő pap áll, a kormányzás és képzés egysége okvetlenül kötelező (23). A növendékek fokozatosan bekapcsolódnak a szeminárium életének felelős megszervezésébe; a dialógusban a döntő szót az előjárók mondják ki (24). A fegyelmi rendet a növendékek önként fogadják el; koruk és felelősségérzésük arányában bizonyos pontokban fokozatosan lazítani kell (26). V) *Elöljárók* (27-31). Számos egyéb rendelkezéssel együtt a ratio nyomatékosan megkívánja pedagógiai felkészültségüket és korunk szükségletei felé való nyíltságukat (30). VI) *Tanárok* (32-38). Általában papok legyenek (33); megfelelő tudományos képzettséggel (34) és nevelői talentumokkal kell rendelkezniök (35); csakis tanulmányaikkal és tanítással foglalkozzanak, mérsékelt lelkipásztori munkájuk is ebben segítse őket (37); tudjanak és akarjanak teljes nevelőmunkát végezni (38). VII) *Növendékek* (39-43). Igen fontos a hivatások felismerése és eldöntése, az előjárók meg az érdekeltek szoros közreműködésével (39, 40). A hivatás elmélyítésére és érlelésére különböző módozatok szolgálhatnak: „noviciátus“ a nagyszemináriumi tanulmányok kezdetén; egy vagy két év nagyszeminárium után egy-két féléves apostolkodás, profán tanulmány, testi munka, katonáskodás; a diakonátus egy vagy több éves gyakorlása (42). A püspökkari konferencia határozza meg a nagyobb rendekhez megkívánt életkort (43). VIII) *Lelki képzés* (44-58). Ebből a sokoldalú programból csupán a főbb vezérszavakat emeljük ki: a szeretetben való tökéletesség (44), emberi, keresztényi, lelkipásztori tökéletesség (45, 51), közösségi szellem (46), egyházmegyes és lelkipásztori nevelés (47), nevelés a cölibátusra és teljesen szabad választására, tehát az affektív érettségre is (48), a papi engedelmség lénye-

ge és élése (49), belső és külső szegénység (50), Eucharisztia (52), zsolozsma (53), a lelkiélet egyéb hagyományos gyakorlatai (54), lelki vezetés és gyakori gyónás (55), lelki konferenciák és megbeszélések (56), csend (57), a világnak, az idők jeleinek, a külső tevékenység lelki hasznának megismerése (58). IX) *A tanulmányok általában* (59-64). A korszerű papi tanulmányi képzés a középiskola esetleges kiegészítését, az bölceletet és a hittudományt (59) három módon csoportosíthatja: külön egymásután a hármát (mint Magyarországos is ez részben hagyomány volt); a középiskolát és a filozófiát együtt (az amerikai „college“ típusa); vagy a filozófiát meg a teológiát párhuzamosan (60). A filozófia két évig tart, a teológia négy évig; a kettőt össze kell hangolni; bevezetőül mindenképpen Krisztus misztériumának tanulmányozása szolgál (61). A hittudományt szerves egységben kell tanítani, és a végén szintézisben bemutatni (63). A tanulmányok során mindvégig különös tekintettel kell lenni az ország sajátos kultúrájára (64). X) *Középszkolai tanulmányok* (65-69). A szorosan vett papi tanulmányokat csak az egyetemi felvételre jogosító tanulmányok végeztével lehet megkezdeni (65). Ez a rész szorgalmazza többek között még a latin nyelv megfelelő tudását, a modern nyelvek ismeretét, és egész különösen a hírközlő eszközökben való jártasság megszerzését. XI) *Filozófiai tanulmányok* (70-75). Több szempontból is szükségesek a jövő teológusnak és lekipásztornak (70). Főhelyet a rendszeres bölceletnek kell kapnia: a „philosophia perennis“-nek, de a modern gondolkodás értékeinek is (71); a bölcelettörténet ugyancsak nagyon fontos (72); továbbá a bölcelettel kapcsolatban álló egyes tudományok, pl. az embertudományok (73). XII) *Teológiai tanulmányok* (76-81). Egészséges, az életbe ágyazott és a lekipásztori munkára felkészítő hittudományt kell adni (76), mindent az üdvösségtörténet és modern szempontja (ökumenizmus, missziók) köré építve (77). A teológia lelke a Szentírás tanulmányozása (78); a többi főtárgy is megújult megközelítést igényel, és közülük különösen fontos a liturgia (79). XIII) *Szaktanulmányok* (82-85). A modern apostolkodás sokszor szükségessé teszi a specializálódást (82). Egyik módja az, hogy a kispap rendes tanulmányaival párhuzamosan vagy azok utolsó évében végez külön tanulmányokat a nagysemináriumban (84), a másik pedig, hogy a hat év rendes képzés után valamilyen szakintézetben folytatja (85). XIV) *Tanbeli képzés* (86-89). A papképzés alapja a Szentírás, ahogy az Egyház tanítóhivatala és a hagyomány értelmezi; a hagyomány tanúi az egyházatyák és az egyháztanítók, első helyen szent Tamás (86). A tanárok nem sajátmaguk, hanem az Egyház nevében, mint a tanítóhivatal megbízottai, tanítanak (87); kötelességük a tanfejlődés követése, a tanbeli kiegyensúlyozottság és biztonság (88), ugyancsak a mai kultúra felé való kritikus nyíltság (89). XV) *A tanítás módszerei* (90-93). A tárgyak sokféleségénél

fontosabb szerves egységük (90). A tanítás módszerébe bele kell olvasztani bizonyos számú professzori előadást, szemináriumokat és gyakorlatokat, irányított egyéni tanulást, konkrét problémákra vonatkozó tudományos kutatást (91). A könyvtárat szakemberek gondozására kell bízni (92). XVI) *Szorosan vett lelkipásztori képzés* (94-99). Ennek a képzésnek át kell fognia a lelkipásztorkodás összes főbb területeit (94) és a modern apostolkodás különböző formáit (95). Iskolaév alatt a gyakorlatokat óvatosan kell megválasztani (98), vakációra viszont kifejezett programot összeállítani (99). XVII) *Továbbképzés a szeminárium után* (100-101). Néhány példa ennek a képzésnek konkrét megvalósítására: lelkipásztori biennium, heti egy vagy két napot igénylő kurzusok, nyári kurzusok, egyhónapos „fejtágító“ kb. öt év lelkipásztorkodás után.

A papképzés komolyabb krízise már jóval a zsinat előtt megkezdődött, az utóbbi években pedig rohamosan elhatalmasodott. A teljesség és rendszeresség igénye nélkül szeretnénk néhány jellemző tünetet felsorolni: a hivatások száma fogyatkozik, egyes helyeken pedig kiveszőben van; különböző országokban a püspökök meg az előjárók nem akarták feladni a szemináriumok mesterkelt és egészségtelen zártságát; a tanítás anyaga és módszerei, a nevelés egésze nem tartott lépést a világ fejlődésével; nem voltunk felkészülve a növekvő tendenciát mutató késői hivatások felkarolására; a jómódú és elanyagiasodó, erősen érzéki légkörű, a technikai civilizációra beállított világ nehezen megmunkálható „nyersanyaggal“ táplálja a szemináriumokat; az Egyházban mindenütt fellépő újtási láz mindenféle szerencsés és szerencsétlen kezdeményezést produkált a papképzés terén is; egyes szélsőséges vélemények teljesen kilúgozzák a katolikus papság lényegét, és ezen a vonalon a szemináriumok létjogosultságát is tagadják.

Az új kerettörvény igyekszik világosságot és rendet teremteni a zavaros, forrongó helyzetben. A papképzés távlatait és kereteit a múlt-hoz képest gazdagon kiszélesíti; a lényeges elveket, a bevált módszereket megtartja és hangsúlyozza; az utóbbi évek számos kísérletezéséből, a profán oktatás és nevelés új eredményeiből feldolgozza mindazt, amit az egész Egyház számára szükséges vagy érdemes megtartani. Megszünteti a múltban megkövetelt egyöntetűség káros kinövéseit, és lehetővé teszi, sőt szorgalmazza a papnevelés terén is a pluralizmust.

Érdemleges véleményt erről a ratio fundamentalisról majd azok mondhatnak, akiknek a különböző nemzetek számára konkrét papnevelési programmá kell feldolgozniuk. Olvasás alapján úgy tűnik, hogy a kerettörvény szerzői jó munkát végeztek. Amint az minden törvénnyel lenni szokott, most is majd csak az érdekelt végrehajtók válthatják a holt betűt elevenévé.